

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

вул. Липська, 16, м. Київ, 01021, тел. (044) 253-15-63, факс (044) 254-05-85,
e-mail: uinp@memory.gov.ua, <https://uinp.gov.ua>, код ЄДРПОУ 39389301

№ _____
На № _____ від _____

Голові Київської міської
державної адміністрації
В.В. Кличку
kmda@kma.gov.ua

Шановний Віталію Володимировичу!

Висловлюємо Вам свою повагу та вчергове інформуємо, що відповідно до вимог Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», має бути проведено усунення із публічного простору пам'ятника М. Щорсу, що розташований у м. Києві на перетині вулиці Симона Петлюри та бульвару Тараса Шевченка. Також звертаємо увагу, що у зв'язку із російською збройною агресією актуалізувалися суспільні дискусії щодо неприпустимості збереження у публічному просторі об'єктів, які вшановують діяльність осіб причетних до боротьби з українською державністю та переслідуванням українців, які боролися за незалежність своєї держави.

М. Щорс не тільки був представником комуністичного тоталітарного режиму, але також за свідченнями науковців, зокрема професора Петра Кралюка, рішуче боровся проти української влади, допомагав більшовикам завоювати Стародубщину й перетворювати її на «російську територію», а також був «військовим комендантом» міста Київ після його захоплення більшовицькими військами у 1919 році. Тоді представники більшовицької адміністрації здійснювали у місті позасудові арешти, допити і страти, а командири та рядові радянських військ, вочевидь, як і в інших випадках до того здійснювали акти мародерства, гвалтувань та вбивств киян. Варто зауважити, що внаслідок дій М. Щорса та за його наказом отримала повноваження на обшуки та арешти у місті Києві сумнозвісна ЧК (Всеукраїнская чрезвычайная комиссия по борьбе с контрреволюцией и саботажем – скорочено ЧК). Комісія діяла у місті до серпня 1919 року, що означало встановлення справжнього терору містян, коли без суду та слідства були вбиті та стали невинними

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E504000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

№ 1755/2.2-08-22 від 30.12.2022

жертвами тисячі людей. Відтак, цілком справедливо зазначає історик, кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Інституту історії України НАН України Геннадій Єфіменко у своїй статті «Про Миколу Щорса: реального у Києві та міфологізованого сталінською пропагандою»: «діяльність Миколи Щорса як червоного командира, який не лише боровся з УНР, а ще й долучився до ідеологічної боротьби з УНР та сприяв нищенню культурно-громадського життя українців, вже сама по собі унеможливило залишення пам'ятника йому як монументальної пропаганди комунізму у публічному просторі міста Києва, де це нищення і відбувалося. Але значно вагомішим для формування можливого рішення щодо цього пам'ятника є той факт, що він постав не як результат вшанування реального Миколи Щорса, а як результат нав'язування і поширення штучного ідеологічного культу, створеного суцільно сталінською пропагандою, як засіб затвердження владних ідеологем в часи наступу російського націонал-більшовизму, основною рисою якого було відновлення великодержавності Росії. Безпосереднім наслідком запровадження цього курсу стало ствердження ідеї про російський народ як «старшого брата» українців, про росіян як передових світочів просвіти на теренах СРСР. Наслідки наполегливого втілення цих ідеологем нині відчуваємо кожного дня. І пам'ятник Щорсу, ця монументальна пропаганда того курсу, нарешті має зникнути з публічного простору і бути перенесений до відповідного музею з експозицією, яка донесе відвідувачам колосальну дистанцію між історичною постаттю та пропагандистським ідолом».

Український інститут національної пам'яті, відповідно до пункту 1 Положення, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.11.2014 № 684, є центральним органом виконавчої влади, який реалізує державну політику у сфері відновлення та збереження національної пам'яті Українського народу. Серед іншого, до повноважень Інституту належить недопущення використання символів тоталітарних режимів в Україні.

Використання та пропаганда символіки комуністичного тоталітарного режиму заборонені Законом та визнається наругою над пам'яттю мільйонів жертв комуністичного тоталітарного режиму.

Відповідно до пп. «д» п. 4 ч. 1 ст. 1 Закону, символіка комуністичного тоталітарного режиму включає, в тому числі, зображення, пам'ятники, пам'ятні знаки, написи, присвячені подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, із встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті.

Відповідно до п. 6 ст. 7 Закону, органи місцевого самоврядування у шестимісячний строк з дня набрання чинності цим Законом повинні були в

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД
Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303
Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ
Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

№ 1755/2.2-08-22 від 30.12.2022

установленому порядку здійснити демонтаж пам'ятників, пам'ятних знаків, присвячених, зокрема, подіям, пов'язаним з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті.

Проте, пам'ятник Щорсу Миколі Олександровичу (1895–1919), який підлягає обов'язковому демонтажу, оскільки присвячений подіям пов'язаним з діяльністю з комуністичною партією, встановленням радянської влади в Україні та переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті досі не демонтовано і не винесено з публічного простору.

Враховуючи те, що вказаний пам'ятник, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03.09.2009 № 928 (охоронний № 260055-Н) є пам'яткою національного значення варто розглянути варіанти вилучення його з Державного реєстру нерухомих пам'яток України (далі Реєстр) або переміщення на інше місце.

Відповідно до п. «а» частини першої ст. 14 Закону України «Про охорону культурної спадщини» вилучення з Реєстру пам'ятки національного значення проводяться постановою Кабінету Міністрів України за поданням центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони культурної спадщини (Міністерством культури та інформаційної політики України) протягом одного року з дня одержання подання.

Відповідно до ст. 15 вказаного Закону, однією з підстав вилучення пам'ятки з Реєстру є втрата пам'яткою предмету охорони (в тому числі культурного контексту).

Процедура вилучення з Реєстру унормована пп. 1-8 розділу VIII Порядку обліку об'єктів культурної спадщини затвердженого наказом Міністерства культури України «Про затвердження Порядку обліку об'єктів культурної спадщини» від 11.03.2013 № 158 (у редакції наказу Міністерства культури України від 27 червня 2019 року № 501). Зокрема пунктом 4 розділу I Порядку передбачено, що уповноважений орган (в даному випадку Київська міська державна адміністрація) може виступати ініціатором розгляду питань щодо внесення змін до Реєстру.

Рішення про вилучення пам'ятки з Реєстру оформлюється МКІП після розгляду на засіданні Експертної комісії з питань обліку об'єктів культурної спадщини.

Водночас, одним з можливих заходів передбачених ст. 22 Закону України «Про охорону культурної спадщини», коли зберігається статус пам'ятки, є переміщення її на інше місце, що допускається як виняток у випадках, коли неможливо зберегти пам'ятку на місці за умови провєлення комплексу

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

Сертифікат 248197DDFAB977E504000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

№ 1755/2.2-08-22 від 30.12.2022

наукових досліджень з вивчення та фіксації пам'ятки (обміри, фотофіксація тощо).

Для проведення переміщення необхідно підготувати наступні документи: заява, протокол (витяг з протоколу) консультативної ради з питань охорони культурної спадщини органу охорони культурної спадщини обласної, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; обґрунтування щодо неможливості збереження пам'ятки на місці або обґрунтування необхідності її перенесення; копія облікової документації на пам'ятку; акт огляду технічного стану пам'ятки; копія науково-проектної документації на перенесення пам'ятки; матеріали фіксації пам'ятки, фотофіксація місця, куди планується перенести (перемістити) пам'ятку, передпроектні пропозиції; рішення органу місцевого самоврядування щодо перенесення пам'ятки; згода на перенесення (переміщення) пам'ятки її власника або уповноваженого ним органу (особи) та власника (користувача) земельної ділянки або уповноваженого ним органу (особи), на яку планується перенести (перемістити) пам'ятку.

Щодо пам'ятника М. Ватутіну на місці його поховання у м. Києві.

Відповідно до Закону України «Про поховання та похоронну справу» поховання проводяться на кладовищі – відведеній в установленому законом порядку земельній ділянці з облаштованими могилами та/або побудованими крематоріями, колумбаріями чи іншими будівлями та спорудами, призначеними для організації поховання та утримання місць поховань або місцях почесного поховання – спеціально відведених земельних ділянках на території кладовища чи за його межами, призначена для організації почесних поховань, а також Національне військове меморіальне кладовище.

Враховуючи, що Маріїнський парк, де розташовано пам'ятник і могилу М. Ватутіна, не належить до вказаних місць поховання, рекомендуємо розглянути можливість перенесення пам'ятника та останків на одне з військових кладовищ м. Києва із дотриманням відповідних процедур. Також у випадку якщо пам'ятник М. Ватутіну є намогильною спорудою, не має належним чином оформленого паспорта на пам'ятку і не внесений належним чином до Державного реєстру нерухомих пам'яток України, то відповідно до чинного законодавства власнику намогильної споруди не заборонено її переміщення чи заміна із дотриманням вимог законодавства та із відповідними змінами у Книзі обліку намогильних споруд.

Принадно повідомляємо, що Експертна рада Міністерства культури та інформаційної політики України з питань подолання наслідків русифікації та тоталітаризму на своєму засіданні 09.11.2022 р. рекомендувала Міністерству культури та інформаційної політики України та Київській міській державній

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат 248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303

Підписувач ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ

Дійсний з 26.10.2022 11:54:40 по 26.10.2023 23:59:59

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

№ 1755/2.2-08-22 від 30.12.2022

адміністрації вилучити пам'ятники М. Щорсу та М. Ватутіну з публічного простору та перенести їх у визначені місця.

Принагідно, користуючись нагодою вчергове просимо розглянути в рамках чинного законодавства питання та надати відповідні доручення департаментам Київської міської державної адміністрації в межах компетенції щодо усунення двох гербів СРСР (поєднання серпа та молота) на в'їзних колонах на міст імені Є.О. Патона з лівого берега Києва зі сторони проспекту Соборності. За потреби Інститут та його співробітники готові надати всебічне сприяння усуненню зазначених елементів із публічного простору та подальшого їх передання до музейних інституцій.

З повагою

В. о. Голови

Максим ЯРМИСТИЙ

Каретніков Ігор, (044) 290 25 89

ДОКУМЕНТ СЕД АСКОД

Сертифікат [248197DDFAB977E5040000007881DB00EE81B303](#)

Підписувач [ЯРМИСТИЙ МАКСИМ МИКОЛАЙОВИЧ](#)

Дійсний з [26.10.2022 11:54:40](#) по [26.10.2023 23:59:59](#)

УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПАМ'ЯТІ

№ 1755/2.2-08-22 від 30.12.2022